

LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

PERIODICH SATIRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DOHARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranger, 5

22 de Setembre de 1901

SISÉ ANIVERSARI

DE LA MORT DE

IGNOCENT LÓPEZ BERNAGOSI

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

DEDICA AQUEST RECORT

á la memoria de son inolvidable fundador

ANIVERSARI

Fetxa trista es la del diumenje per nosaltres. Sis anys farà en tal dia que 'l fundador de LA ESQUELLA DE LA TORRATXA, nostre entranyable amic D. Ignocent López Bernagosi, abandoná 'l món dels vius buscant en la tomba 'l repós etern. Fa sis anys, y 'ns sembla que va ser ahir. Sa veu ressona encare en nostres oïdos, sa imatge presideix els nostres treballs y l' impuls, el poderós impuls que sapigué donar á sas creacions persisteix ferm y vigorós com si encare 'l tinguessim á n' ell al nostre costat y fossin sos consells els inspiradors dels nostres actes.

Sis anys han passat, y res entre nosaltres ha sufert alteració. Units va deixarnos, y units estém avuy, sense més ideal que LA ESQUELLA ni més aspiració que l' engrandiment d' aquest periódich per ell fundat.

Aquest es el millor homenatge que á la memoria de D. Ignocent López creyém poguer tributar; aquesta es la corona que sobre la llosa de son sepulcre deposita avuy

LA REDACCIÓ

CRÓNICA

El malaguanyat Rossendo Nobas, llorejat autor de *El torero moribundo*, es qui va modelar l' estàtua de 'n Rafel de Casanova, que tant ha donat que parlar aquests últims días.

Encare 'm sembla qu' era ahir, y han passat no sé quants anys, que 'l simpátich escultor va invitarme á anar á veure 'l boceto en son taller, que ja 'l tenia llavoras y 'l tingué fins á la séva mort en una de aquelles tres casas del carrer de Provensa, prop del de Clarís, construhidas á estil de *chalet suís*. Feya poch temps que l' habitava y n' estava molt content.

Me recordo de 'n Nobas avuy, per ser com era un artista de gran mérit y de molta conciencia, lliberal de cor, republicá de convicció, y de un carácter sumament simpátich, que sabia revestir de una aparent serietat, son esperit joyós y alegre. Alguna cosa podria contar de una de sas excursions estiuhencas que 'ns faria riure de debó... pero per avuy hi renunció á fi de no allunyarne massa de l' estàtua que tanta notorietat acaba de adquirir, ab motiu de las últimas manifestacions catalanistas... tant més quan no he vist que cap dels *orgues* de la comunió de las quatre barras—sens dupte perque ab las glorias se perden las memorias—haja tributat ni tan sols la més mínima alusió al insigne autor de aquella imatge.

Ell va ferla, com ho feya tot, sentintla.

Per molt segur que cregués estar de sí mateix, no 's cansava may de consultar el parer de las personas á las quals tenia per inteligents, y després prenía ó deixava sas observacions, segons concordessin ó no ab son propi criteri. Aixís va fer aquell admirable busto de Cervantes que li siguié premiat en la Exposició Universal de Viena. Se proposá marcar distintament en la testa las protuberancias frenológicas que 'l gran escriptor havia de tenir, á jutjar per las condicions de carácter que 's traslluheixen en las sévas obras, y pera la resolució de aquest difícil problema estétich y científich, buscá l' ajuda y 'ls con-

cells de un intelligent cervantista y de un sabi frenólech.

De aquesta comunicació íntima que manté 'l calor de la inspiració, no podía prescindirne 'l celebrat artista, y la buscava sempre ab no poca delectació dels admiradors de las sevas obras.

El boceto de l' estàtua de 'n Rafel de Casanova, confesso que va agradarme molt. L' actitud del canceller en cap, ferit de mort, apoyantse ab una má en la bandera de Santa Eularia y ab l' altre ab la espasa que al pes de son cos dobla la fulla, resultava una mica teatral; pero responía á la idea del qui mor' heroicament per la séva patria en desigual combat. Recordo que no vaig tenir sino elogis per aquella obra tan sentida.

Sols algun temps després de colocada en el pedestal de la balustrada que rodeja 'l Saló de Sant Joan, va causarme una impresió distinta y un si es no es caricaturesca.

Era un cap al tart: comensava á ferse fósch, desapareixent de tots els bultos els detalls, no quedant d' ells sino 'ls contorns, la silueta. Aquell Rafel de Casanova ja no mostrava l' expressiu dolor estampat en lo semblant del que sucumbeix ab gloria, ni 's veyan els ben estudiats plechs de sa folgada gramalla, ni 's percibía son repenjamet en la espasa doblegada: sols se distingía la massa del cos rematada ab la punta de la bandera, formant en conjunt l' estàtua de un congregant de Senmana Santa, de una cucurulla.

Aquestas cosas no 's veuen al taller del artista: so's després y quan l' obra está en son lloch, surgen á la impensada, com certas frases de una obra de teatro, que passen inadvertidas en tots els ensaigs, y esclatan com bombas entre 'l públich, el día de la primera representació.

Estich segur que si en Nobas visqués y li deya aixó de la cucurulla, de moment quedaria com sopat y algun tant afligit de no poder posarhi remey; pero 's consolaria prompte y fins crech que diria:

—No hi vol dir res: aixís agradará més á n' aquells catalanistas que professan ideas clericals. Per ells aixó de la cucurulla haurá sigut una felís troballa.

Erigida l' estàtua de 'n Casanova, per disposició del Ajuntament y quan encare no 's parlava de catalanisme, ha vingut á convertirse per obra de las circunstancias y per torpesa del govern de Madrit y 'ls seus representants á Barcelona, en una especie de altar venerat de las aspiracions catalanistas.

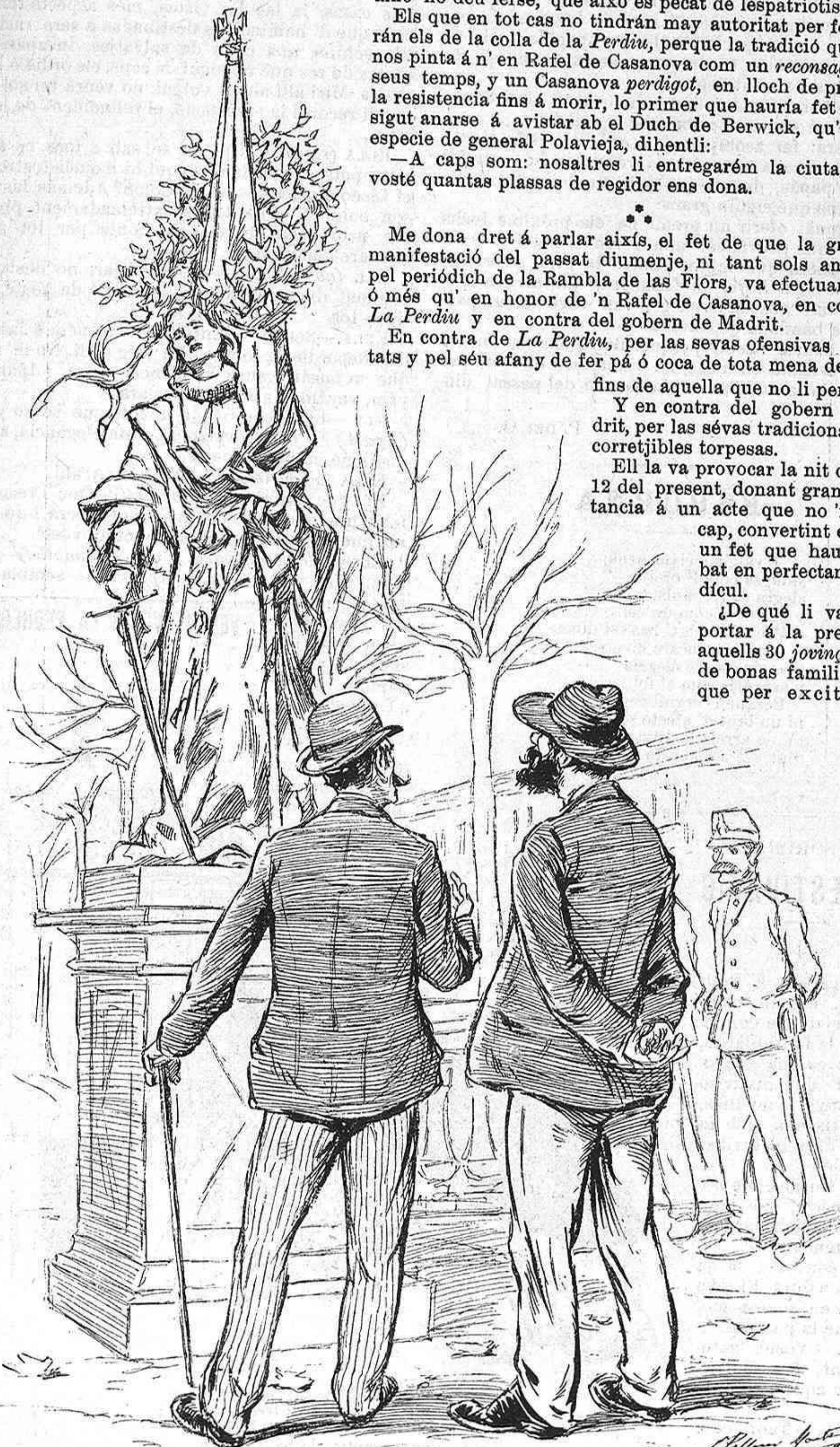
Si las demás estàtuas que vorejan la balustrada del Passeig tenen sentits jo crech que se 'n donarán per ofesas. Desde Jofre 'l Pilós, al qual l' escultor va suprimirli las ancas, fins á la de 'n Roger de Lluria, á qui ja tres ó quatre vegadas li han robat l' espasa, totas á una dirán:

—¿Qué ha fet aquest Casanova, perque tots els catalanistas se recordin d' ell y ningú de nosaltres?

Y si alguna de aquelles estàtuas porta la seva quisquillositat fins al últim extrém, capassa será de renovar mitj olvidadas polémicas, sostenint, com han sostingut alguns historiadors, que si bé es cert que 'n Rafel de Casanova va defensar en la última Junta del Saló de Cent la idea de la resistencia fins á morir, no es tant clar que sucumbís en la bretxa del Portal Nou, dat que algun temps després de la cayguda de Barcelona se trobava viu y ben viu en la Cort de Viena, lo qual el despulla en certa manera de tota aureola de trágica poesia.

Pero no per aixó deixarán els catalanistas de proclamarlo héroe y mártre, y de dedicarli cada any algunas dotzenas de coronas, més y més si 'l govern ó

LA ESTÁTUA DE 'N CASANOVA

'ls seus representants tenen la poca latxa de sostenir que aixó no deu ferse, que aixó es pecat de lespatriotisme.

Els que en tot cas no tindran may autoritat per ferho, seran els de la colla de la *Perdiu*, perque la tradició quan menos pinta a n' en Rafel de Casanova com un *reconsagrat* dels seus temps, y un Casanova *perdigot*, en lloch de proclamar la resistencia fins a morir, lo primer que hauria fet haguera sigut anarse a avistar ab el Duch de Berwick, qu' era una especie de general Polavieja, dihentli:

—A caps som: nosaltres li entregarem la ciutat, y vegi vosté quantas plassas de regidor ens dona.

Me dona dret a parlar aixís, el fet de que la grandiosa manifestació del passat diumenje, ni tant sols anunciada pel periódich de la Rambla de las Flors, va efectuarse tant ó més qu' en honor de 'n Rafel de Casanova, en contra de *La Perdiu* y en contra del govern de Madrit.

En contra de *La Perdiu*, per las sevas ofensivas procacitats y pel séu afany de fer pá ó coca de tota mena de farina, fins de aquella que no li pertany.

Y en contra del govern de Madrit, per las sévas tradicionals é incorretjibles torpesas.

Ell la va provocar la nit del 11 al 12 del present, donant gran importancia a un acte que no 'n tenia cap, convertint en serio un fet que hauria acabat en perfectament ridícul.

¿De qué li va servir portar a la presó a n' aquells 30 *jovinqels*, fills de bonas familias, més que per excitar els

ánims de una població, que creu y creu bé, que 'l chalet del carrer de Amalia ha de servir de alberch á una altre mena de gent? ¿Qué va lograr sino convertir en una especie de héroes populars als 30 presos, donantlos corda pera que cantessin els Segadors fins á reventarse?

Un governador intel·ligent hauria fet dos coses, pera deixar eterna memoria de aquell fet.

Primera: fer acompanyar á cada hu dels trenta detinguts á casa seva, ab la recomenació especial als seus papás, de que procurin no deixarlos sortir de nit fins que siguin grans.

Y segona: oferir un premi en els próxims Jochs Florals, que podria ser una *Gorra de cop d' or y argent*, al poeta que millor cantés la gran hassanya dels *Nets de 'n Rafel de Casanova*, que al sentir el pito de un guarda-passeigs, van fugir escampats com una bandada de coloms.

Aixó hauria bastat perque Barcelona en massa hagués esclatat en una gran rialla, ben diferent per cert de la grandiosa manifestació del passat diumenje.

P. DEL O.

ESPURNA

'T vaig coneixer nena;
xamosa com l' oreijt;
alegra com l' aubada;
y hermosa com un cel.
Poch á poch t' has fet dona;
d' hermosa encare ho ets,
mes rius sense alegría
y asprejas com el fel;
Perque l' orgull cegante,
ni un brot d' afecte sents...
¡Y no arrela la ditxa
dintre d' un cor de gell!

MARANGI

LAS SORPRESAS DEL ESTIUHEIG

I

La escena á Prataurat, en un camí sombrejat que condueix á la font Blanca.

Ella es una senyoreta d' uns divuyt ó vint anys, simpática, elegantíssima, que fa pochos días ha arribat al poble.

Ell, un jove de noble aspecte, que també es allá dalt per una curta temporada.

La conversa fa ja rato que dura. El jove es qui en aquest moment té la paraula.

ELL.—Vosté, naturalment, deu aburrir-s'hi en aquest recó de món.

ELLA.—Tant com aburrir-m'hi...

ELL.—No ho negui. No pot ser d' altre modo. ¿Quín efecte ha de ferli á vosté tot lo que la rodeja? Las casas, ja las ha vistas, més aspecte tenen de caus que d' habitacions destinadas á sers racionals. Els vehins, una colla de salvatjes, incapassos de parlar de res que no sigui 'ls ceps, els ordís ó las garrofes. Miri allí ahont vulgui: no veurá un sol detall que li recordi la civilisació, el refinament de las ciutats...

ELLA (*rihent*:)—Oh! Ja se sab: á fora es á fora. ¿Que potser voldria que aquí hi hagués teatros com el Liceo ó cafés com el de Colón? Además, las vistas son bonicas; hi ha llochs extremadament pintorescos, arbres en abundancia, fonts per tot arreu... ¿Encare desitja més?

ELL (*ab intenció*:)—No: desitjar, no desitjo res: poguent disfrutar de la conversació de vosté, ja ho tinch tot.

ELLA.—Senyoret Enrich, no torném á las *andas*. Recordis de lo que ahir vaig dirli. No m' agrada que 'm fassin veure lo blanch negre. (*Apart*) Ve-yám, veyám si ara se 'm declara.

ELL.—Li asseguro que dich lo que sento y que... (*Apart*) No m' atreveixo; aquesta elegancia, aquesta distinció 'm fan respecte...

ELLA (*ab curiositat*:)—Y qué?... Acabi.

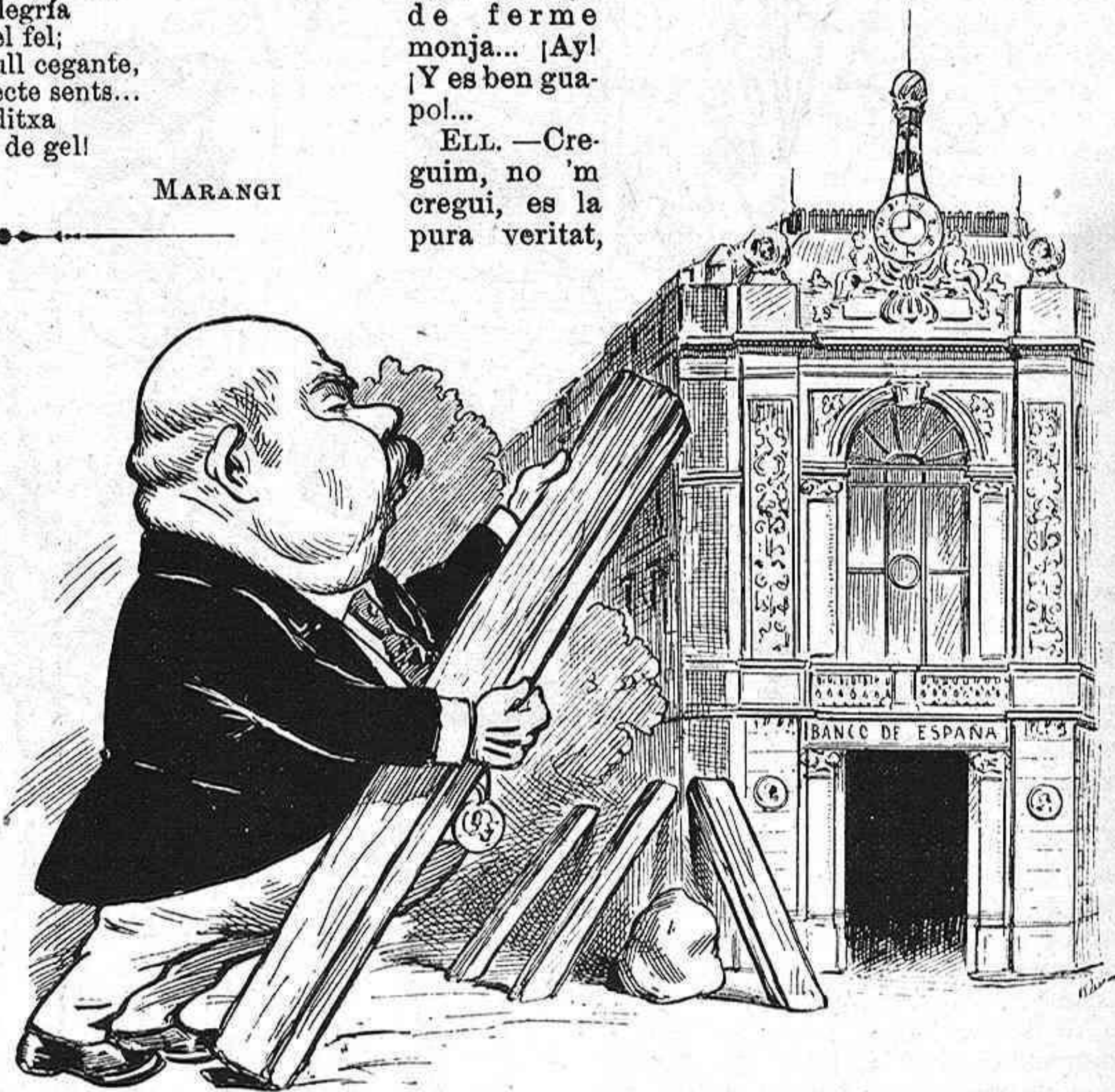
ELL (*no gosant allargarse més*:)—Que 'l recort més felís que m' enduré d' aquest poble será 'l de las horas que hi he passat enrahonant ab vosté.

ELLA (*ab manyagaria y com animantlo*:)—Aduldor!.. No 'l vull creure... (*Apart*:) Me sembla que té

tantas ganas de declarar-se'm com jo de ferme monja... ¡Ay! ¡Y es ben guapol...

ELL.—Creguim, no 'm cregui, es la pura veritat,

VEYENT VENIR LA PEDREGADA

¿Els billets casi de franch y l' or á quaranta tres? No 't distreguis pas, burgés; cuyta, apuntala bé 'l Banch.

GACETILLA ILUSTRADA

«Ayer, sin fractura de puerta.....»

Sense cap fractura. No ho trobin extrany.
Hi ha lladres molt magres que 's fican pel pany.

Ell es un jove que despatxa derre-
ra 'l taulell.

Ella, una xicota qu'entra á la bo-
tiga, sense res al cap y en sabatots.

ELLA (*criant*:)—Quatre unsas de
fideus del motllo nou.

ELL (*mirantsela fit á fit*:)—¡Ayay!...
Aquesta cara...

ELLA (*fent lo mateix ab ell*:)—El
conech... y no recordo de qué.

ELL (*donantse un cop al front y tor-
nantse vermell, molt vermell*:)—¡Cas-
silda!

ELLA (*mossegantse 'ls llabis y tor-
nantse horrorosament groga*:)—¡En-
rich!... ¿Vosté aquí?

ELL (*tartamudejant*:)—Sí: al bai-
xar d'allí dalt, vaig colocarme en
aquesta casa... ¿Y vosté?

ELLA:—¡Jol!... Nosaltres... vivíam á
prop del Born, pero ara 'ns hem vin-
gut á estar en aquest barri...

(*Ell la despatxa en silenci: ella re-
cull la paperina y se 'n va sense dirli
pássiho bé.*)

ELLA (*al ser al carrer*:)—¡Un fadrí
adroguer! Si ho arribo á saber á Prat-
daurat, no li miro la cara.

ELL (*al ser ella fora*:)—¡Una mos-
seta como hay muchas!... Si ho sé allí
dalt, no hi gasto tants compliments.

A. MARCH

CAPRITXO DE CIRCO

—Aquí tenen la verdadera imatge del ministre espa-
nyol. Un home que camina ab el cap y pensa ab els
peus.

Cassilda. (*Apart*:) Decididament, me falta valor. Co-
nech que no hi puch arribar á aquestas alturas.

(*Pausa llarga. Ell s' entreté arrencant las fullas
d' una branqueta que té al alcans de la má. Ella 's
mira una papallona d' alas tornassoladas que s' ha
aturat á la vora del camí.*)

ELLA.—M' olvidava de comunicarli una noticia.
Demá 'ns en aném.

ELL.—Jo me 'n vaig passat demá.

ELLA.—¿Es dir que ja no 'ns veurém més?

ELL.—Es lo més probable. Barcelona es una ciu-
tat tan gran. Pera poguerla veure, sería precis que...

ELLA.—¿Que qué? (*Apart*:) ¡Ara revental!

ELL.—Que... (*Intentant un esfors, pero no poguent-
se decidir.*) Que la casualitat ens posés l' un al pas
del altre...

ELLA.—Devegadas!... (*Apart*:) Resultament: tot lo
que 'm diu es música celestial.

(*La conversa cambia completament de tema. Par-
lan de l' hora en que surt el tren; de la tartana que
porta á l' estació; d' un recó que fa 'l camí, que al
arribar ella per poch hi volcan; del temps; d' un nú
vol que sembla un conill; etc., etc. Als deu minuts
se despedeixen de la manera més seria del món.*)

ELLA.—Senyoret Enrich... si no 'ns torném á
veure...

ELL.—Cassildeta, que tingui un felís viatge.

ELLA.—Lo mateix li dich per quan vosté marxi.

(*L' un se 'n va cap á la dreta: l' altre desapareix
per la esquerra.*)

ELLA (*quan ja no veu á n' ell*:)—¡Qué tonta hi si-
gut de somiar aquestas cosas. ¡Vés si l' Enrich sería
per mí! Tan senyor, tan fí, tan... ¡Quí sab quí deu
ser!

ELL (*quan ja no veu á n' ella*:)—¡Boig de mí! ¡Atre-
virme á posá 'ls ulls en la Cassilda! Una noya que
sembla una princesa; tan distingida, tan elegante,
tan... ¡Quí sab á quína familia deu perteneixel!...

II

Tres senmanas després. A Barcelona, una botiga
de comestibles.

QUADROS DE SETEMBRE

La brema.

Quadro de A. SOLÀ

MELÓNS

Ara que ja se 'n ha acabat la temporada y 'ls venedors no podran imaginar-se que tracto de perjudicarlos, es ocasió de dirho en veu alta: aquest any els melóns no han sigut de bona mena.

Desconech las causas que hajan pogut produhir aquest resultat; pero que 'l fet es cert ho atestiguan més que las mevas observacions, las de multitud de personas á las quals hi sotmés la qüestió y que unánimement m' ho han dit:—Sí, senyor: ja pot posarho en lletras de motllo tan grosses com vulgui: per regla general, els melóns d' aquest estiu han sortit dolents.

Confesso la meva debilitat: sento pel meló un afecte extraordinari. M' encanta aquesta fruyta singular, ab una sola de las quals n' hi ha lo suficient pera atipar á un home.

Dirán tal vegada: «¿Y la cindria?» ¡Ah! ¡Qué n' hi ha de diferencia! La cindria es al meló lo que la gasseosa es al xampany. També la gasseosa fa saltar el tap, també llenca espuma, també com el xampany ompla 'l nas de pessigollas; pero ¿pot compararse la seva forsa, la seva dolzor, la seva intensitat expansiva, á la intensitat, á la dolzor, á la forsa del líquit que ha enriquit á la viuda Clicquot y que ab el temps farà milionari á n' en Codorníu?

La cindria, per bona que surti, no passa may de ser aygua ensucrada: el meló, quan resulta ensopagat, es mel, es nectar, es el menjär dels deus posat al alcans dels homes pel curt interes de trenta ó quaranta céntims.

Hi dit que ab un meló n' hi ha prou pera atipar á una persona. Es la pura veritat. Ab la particularitat que de la mateixa manera l' atipa si li surt bo que si li resulta dolent. Si es bo ¿quí es l' home que no queda satisfet ab las setze talladas que d' un meló regular poden ferse'n? Y si surt dolent ¿quí no s' atipa ab els apuros que aquella enorme quantitat de menjar inútil li proporciona? Un préssech, una poma, una pera dolenta 's fa desapareixe ab la major facilitat; pero un meló dolent

EL NÉCTAR DE NOÉ

Omplint portadoras.

Quadro de A. SOLÁ

¿ahónt el fican? ¿ahónt el llensan? ¿qué 'n fan, quan al tastarlo troban que no pot anar?

No soch aficionat á la rifa, y no obstant, gracias als melóns, puch alabarme de coneixe totas las variadas y fondas impresions que un aficionat al joch oficial pot arribar á experimentar.

La compra del meló equival per mí á l' adquisició del bitllet. El meu desitj es treure, es á dir, que sigui bo. Y no 'm contento ab una aproximació ni ab una sort petita; sino que aspiro á la primera. No vull que 'l meló sigui no més passador, regular, *menjable*: el vull completament al punt, superior, tal com el somiaria el paladar si 'l paladar somiés.

Agafó 'l ganivet per obrirlo... Es el moment del sorteig. Clavo l' eyna en la carn de la fruyta... ¿Treuré? ¿No treuré?... Es á dir: ¿Será bo? ¿Será dolent? Ne separo una tallada... ¡A mirar la llista!... ¡A tastarlo!... ¿Es lo que esperava? ¡Hi tret! ¿Resulta carabassa?... ¡Ni 'ls mils!...

Aquest any la majoría dels sorteigs m' han sigut desfavorables. De primera, de las grossas, de las que satisfán al aficionat, no me n' ha caygut ni una. Melóns d' aquells que fan exclamar: ¡Psé!... pitjor podria ser; que 's deixan menjar, que poden anar ab prou feynas, molts: bons, superiors, irreprochables, ni un.

¡Quántas vegadas, avans d' obrirlo, m' hi estat un rato contemplant las ratllas cabalísticas de la pell d' algún, volgient llegir el secret que aquells signos amagavan! ¡Quántas, olorantne algún altre, hi cregut ensumar el «meló de la temporada», inútilment esperant desde 'l día de Sant Jaume!

¡Ilusions enganyosas!... Ha passat la derrera senmana de juliol, ha passat tot l' agost, estém á mitjos de setembre, y 'l meló, el gran meló que cap any solía faltar, aquesta temporada no ha vingut.

A pesar de tot, jo no 'm desanimo. Dat el desgavell qu' en totas las esferas reyna avuy en aquest país ¿quí 'm diu que lo que no ha succehit en la época deguda no succehirá quan menos ens ho pensém?

Confíem y esperém, que aquí tot es possible.

Jo, per lo menos, sempre que trobo algún aficionat als melóns, li dich:

—No s' espanti. Ara pel novembre hi ha d' haver eleccions de concejals; potsé 'n sortiran alguns de bons.

MATÍAS BONAFÉ

AL ALI-XARAU

Salut, bisnet il·lustre del Profeta,
t' hi vist tornar ab goig
lluhint de nou nostres carrers y Ramblas
com una alegre nota de color.

Es un signe de pau que 'l cor aixampla
ton impensat retorn
puig proba que de guerres *paterescas*
els perills s' han disolt.

Sentint els vents de guerra que bufavan
ja veyá aná per terra á tomballóns
als devots de la corva mitja lluna
y als creyents de la creu y del hisop.

M' escruixía pensant en las desgracias
qu' algún López Dominguez qualsevol
faría en vostres camps no deixant dreta
ni una figa de moro per recort.

Excitada en extrém ma fantasía
veya vostres poblats fets enderrocks
y somiava escenas *africanas*
en que la sanch y fetje anava á doll.

Per fortuna ta cara placentera,
com un iris de pau de mil colors
fent allunyar las ennegridas sombras
apareixer l' hi vist per 'llá al Colón.

Onadas d' alegría
he sentit que 's llensavan dins mon cor
veyent en tú l' heralt de la concordia,
el llum esplendorós
de la tranquil·tat y el *deixau corre*,
el llas de germanó
entre moras, cristians y *vice versa*,
l' ángel custodi de fragants olors,
el pendó de la calma dolça y plácida,
la panacea dels humans condols
y en fí la benefactora providencia
qu' ha vingut en 'quest mon
sota un disfrás atenuat de moro
per dú la pau als cors
y curá, de passada, la impotencia
ab píndolas, *zalemas* y oracions.

¡Ja no hi ha pó de guerres fraticidas!
Insigne Alf Xarau, tu ets la mellor
penyora de la pau que per llarchs sigles
ha de reyná entre moros y espanyols,
per ser dos pobles que talment s' assemblan
com un ou á un altre ou.

La patria agradecida te saluda
y jo et faig dos petóns á sobre 'l front,
netejan·tme després ben fort els llavis
perque 'm sembla que fas molta pudó.

JEPH DE JESPU

COSAS D' ELLA

Creient trobá en l' amor el cel que 'ns brinda
de dols plaher, de ditxa embriagadora,
vareig jurá estimarte ab tota l' ánima,
y be ho sabs prou si ho he cumplert, hermosa!
Mes ay, que quan felís creya trobarme
havent cercat el goig que 'l cor anyora,
he vist tot d' un plegat, amor y ditxa,
fóndres en mon entorn com débil boyra!

¡Y cóm no ser aixís, si ta boqueta
despedeix un perfúm que no es de rosas!

Embolicat ab el cor
te vareig da un bes d' amor.
Y tú també ab amor gran
per l' impuls del cor portada,
me vas da... una bofetada
embolicada en un guant.

Aparta 'l bras!... Aixís... Ara la copa
fesla un xich més enllá...

¡Donas y vil... No 't cansis, vida meva...
no 'm vull encaparrar.

No diguis, no, que l' amor
no sigui una pesadilla
per aquell que com jo ador!
Sempre 'ls sospirs del teu cor
m' han fet molt mal... á la ermilla.

Ja sé que al sé' al llit resas
per espantá á la por,
qu' en sombras te fa veure
las més raras visions.
Ja sé que presonera
et te dintre 'ls llensols,
fentse reyna absoluta
de ton cervell y cor.
Ja sé que 'ls peus t' estira,
que ton llit ne somou,
que 't fa suar nerviosa,
ab angunias de mort.
Que aixís esporugida,
no 't deix conciliá 'l son
fins y á tant que l' aurora,
de nou saluda 'l jorn...
Y jurs qu' en mí sols pensas!
Que vius de mon recort?

Posada á dir mentidas
¡també ho fas massa fort!

ABEL GAUBANSA

NOVEDATS

Ab un plé de debó va inaugurarse la nova temporada
d' ópera. La joganera *Carmen* siguié interpretada ab no-
table justesa. La senyora Fons que, además d' esser ex-
perta cantant y envejable artista, té una bonica figura,
doná un relleu extraordinari á la part de protagonista.
La senyoreta Homs cantá ab sentiment y afinació la se-
va *particella*, essent molt aplaudida. El barítono senyor
Carbonell cumpleix la seva part en el paper de *torador*
posant tota l' ánima en las frases culminants; llástima
grossa que la seva veu sigui de modulació tan poch sim-
pática.

El debutant senyor Granados es un tenor molt acep-
table. La emissió de sa veu es clara y fácil, sobre tot en
els aguts; y 'ns agradaría molt, si no abusés d' una mí-
mica exagerada y carrin·clona que al final dels actes ter-
cer y quart arriba als límits de lo grotesch y ridícol. En-
tre poch y massa; defecte per defecte, es preferible la
inacció al desballestament.

Els coros desencaixats y la orquesta mitja figa mitj
rahím.

La *misse en scène* indigna d' un colisseu del Passeig de
Gracia.

La segona funció va correspondre á la primera repre-
sentació de la *Bohème*, ab quína obra van debutar las se-
nyoras Vigier y Lopeteghi y 'ls senyors Balasch y Puig-
gener ab els papers de *Mimi*, *Mussete*, *Rodolf* y *Marcello*
respectivament.

La popular ópera obtingué, en conjunt, un éxit me-
rescut.

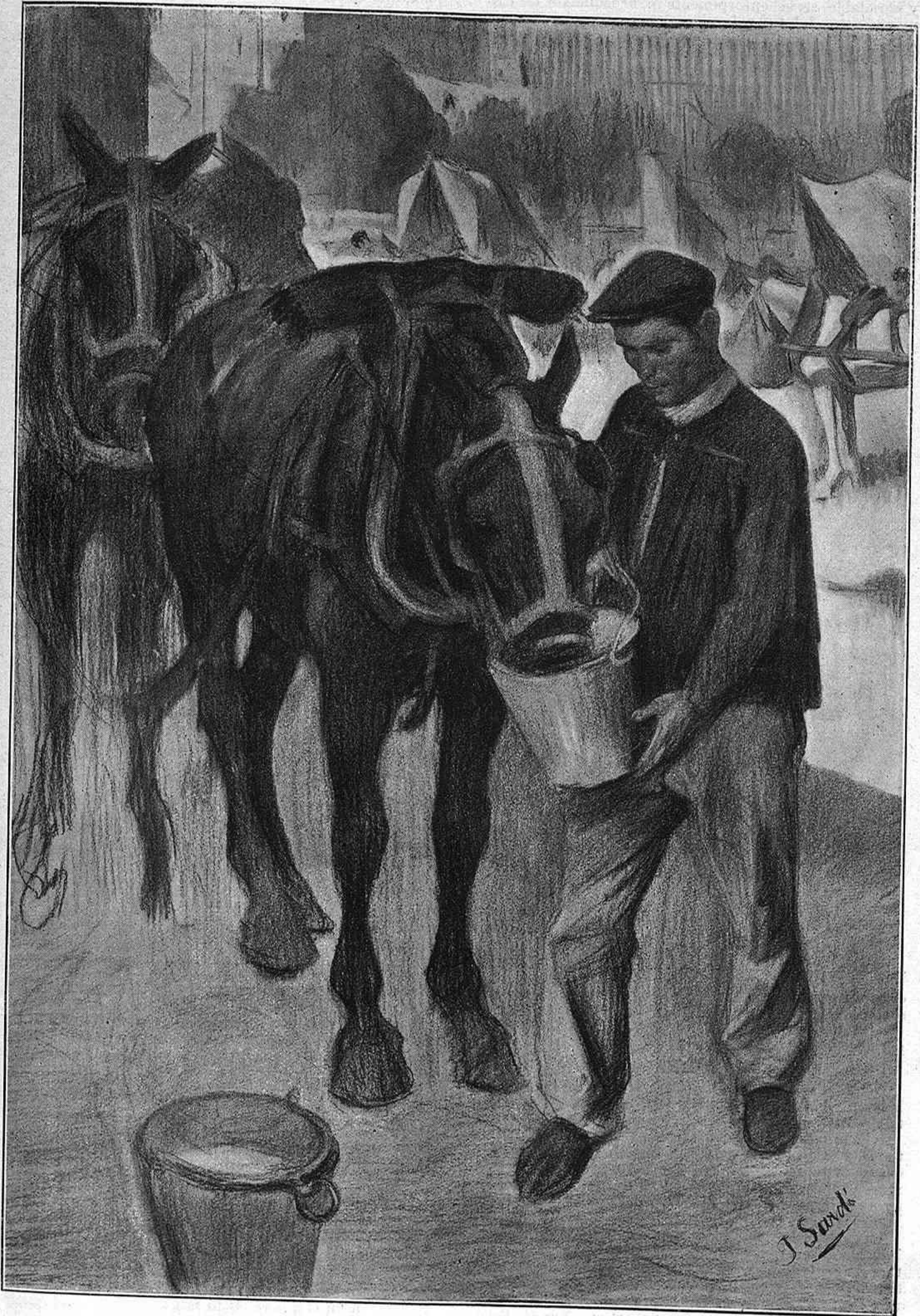
La Sra. Vigier va demostrarnos coneixer á fondo la
aixerida partitura de Puccini, detallant dramáticamente
las frases musicals, fent un treball escénich acceptable y
fent gala de sa potent veu que no té altre tara que una
estranya vibració en els *sostenidos*.

La Lopeteghi, molt simpática, adorná el difícil paper
de *Mussete* de una gracia personalíssima y 'l cantá ab
desenfado y entonació justa.

El jove tenor senyor Balasch posseheix una d' aque-

FENT LAS «DEU HORAS»

—Beu, atí pate'n, que l' aygua encare no paga drets de consúms... per ara.

Dibuix de J. SARDÀ

llas escassas veus de modulació fàcil y de timbre melós y agradable, sense entorpiments ni brusquetats de cap mena; no es del tot voluminosa, pero es molt extensa. Ademés posseheix una perfecta escola de cant *à la italiana*, y per sobre de tot aixó ostenta una voluntat de ferro pera dominarse en els passatjes perillosos. Va demostrarnos aixó en el *racconto* del primer acte, quan, al comensar á desentonar una frase, part del públich se li anava á tirar al damunt; la emoció natural en tot debutant no 'l privá de reposarse tot seguit ab pasmosa seguretat, refermantse en el transcurs de la representació y fentse aplaudir després fins pels mateixos mal predisposats.

El día que 'l jove artista Balasch hagi refinat l' estudi de la dicció, y mes que tot l' art de moures davant del públich, aquell día serà un dels tenors que 's disputarán las empresas líricas.

Esperém sentirlo en altrás obras pera confirmarnos en las apreciaciones d' avuy ab mes coneixement de causa.

Els demés artistes completaren el quadro, distingintse els senyors Banquells y Serazzi.

La orquesta dirigida pel mestre Baratta, regular en els

gran Frederich Soler, representantse *Lo Rector de Vallfogona*, una de sas produccions mes aplaudidas, y estrenantse ademés lo sainete de D. Pau Parellada (Melitón González) *La tornada d' en Baldiri*.

TÍVOLI (CIRCO EQÜESTRE)

Els debuts de nous artistes sovintejan y aixó es un dels millors alicients per aquesta classe d' espectacles que viuhem de las grans atraccions y dels successos *abracadabrants*. Els originals *Jeanne* y *Stop* son uns excéntrics que vesteixen bé y fan aplaudirse ab las sevas manobras. Els clowns continúan tan *gats* y *plagas* com el primer día, de manera que no es fàcil que la cosa 's refredi haventhi com hi ha sempre gent disposada á que li fassin passá 'l rato distret.

Es lo que diuhem ab tó sentenciós:—Al fí y al cap, es l' única cosa bona que 'n trayém d' aquest mon. Algun tip de riure.

CATALUNYA

Avuy divendres debuta la companyia cómic-hírica que dirigeix el popular Cerbón. Debutan ab ella la senyoreta Guadalupe Molina y senyors Ibáñez, Alba, Gor-

EL FINAL D' UNA JUERGÀ

Tres horas de cantá y beure,
molt *idale!* y molt *tole ya!*
y una indirecta sobre ella,
¿quín resultat han de dá?

duos y trossos passionals y excessivament calmosa en el segon acte y demés fragments enjoguessats.

Ahir devía anar *Mirella* de Gounod, de la que pensém parlarne el divendres que vé.

ROMEA

Demá, dissapte, día 21, obrirá sas portas, inaugurant la temporada teatral de 1901 á 1902, lo Teatre Catalá instalat en lo popular Teatre Romea.

La companyia serà dirigida per l' eminent primer actor D. Enrich Borrás y d' ella forman part artistas tan coneguts del nostre públich com las Sras. Monner, Parreño, Clemente, Delhom, Morera, Jarque, etc. y los senyors Soler, Capdevila, Goula, Fuentes, Virgili, Martí, Manso, Oliver, Santolaria, etc., etc.

La cartera d' obras que l' Empresa té pera estrenar es inmensa y entre las firmas conegudas hi ha las dels autors Angel Guimerá, Ignasi Iglesias, Llanas, Rovira y Serra, Joan Torrendell, Pompeyo Gener, Rusinyol, Riera y Bertrán, Ramon Ramon, Figueras y Ribot, Pous, Got y Anguera, Ribot y Serra, Rocamora, Nogué, Baró, Parellada, Borda, Fuentes, Carreras, Pomés, etc., etc.

La funció inaugural serà dedicada á la memoria del

dillo y altres ab *El cura de regimiento*; la senyoreta María Gurina, Soler y Sacanellas ab *El duo de la Africana*; la Campos ab *Dolorettes* (estreno del mestre Vives) y acabant la funció ab *La tonta de capirote*.

Per molts anys y que tot vaji com una seda es lo que desitjém.

N. N. N.

LA CANSO DEL TURURUT

(A MOLTS XICOTS QUE FESTEJAN)

Una historia vull contarte,
lector, si 'm vols escoltá.

Una historia,
no es caboria,
que si no logra agradarte...
á mí si que re m' hi fá..

Era un jove molt tronera
ab ribets d' homé de bé.

LA BATALLA DEL ARCH DE TRIUNFO

Els sayóns del rey... Herodes. perseguint als innocents... catalanistas.

Era un jove
qu' are es troba
d' una mena de manera
com jo ja t' ho explicaré.
Son afany era fer donas
per poguerlas conseguí.
Son afany,
no es engany,
li dava bonas estonas
qu' are no las pot pahí.

La xicota qu' ell filava
queya al llas sens remisió.
La xicota,
contentota,
sas paraulas escoltava
y vivía d' ilusió.

De manera qu' ell vivía
conquistant y despreciant.
De manera
que 'l tronera
tantas donas com tenía
tantas portava al encant.

Molt temps feya que durava
la feyna de fé y desfé.
Molt temps feya
que no veyá
que si aixís continuava
no tenía seny ni re.

Sens judici, á n' els seus pares
els tenía disgustats.
Sens judici
y ab desfici
era 'l terror de las mares
y l' escándol dels casats.

Pero, un día... ¡ja era hora!
va voler reflexionar.
Pero, un día,
qui ho diría,

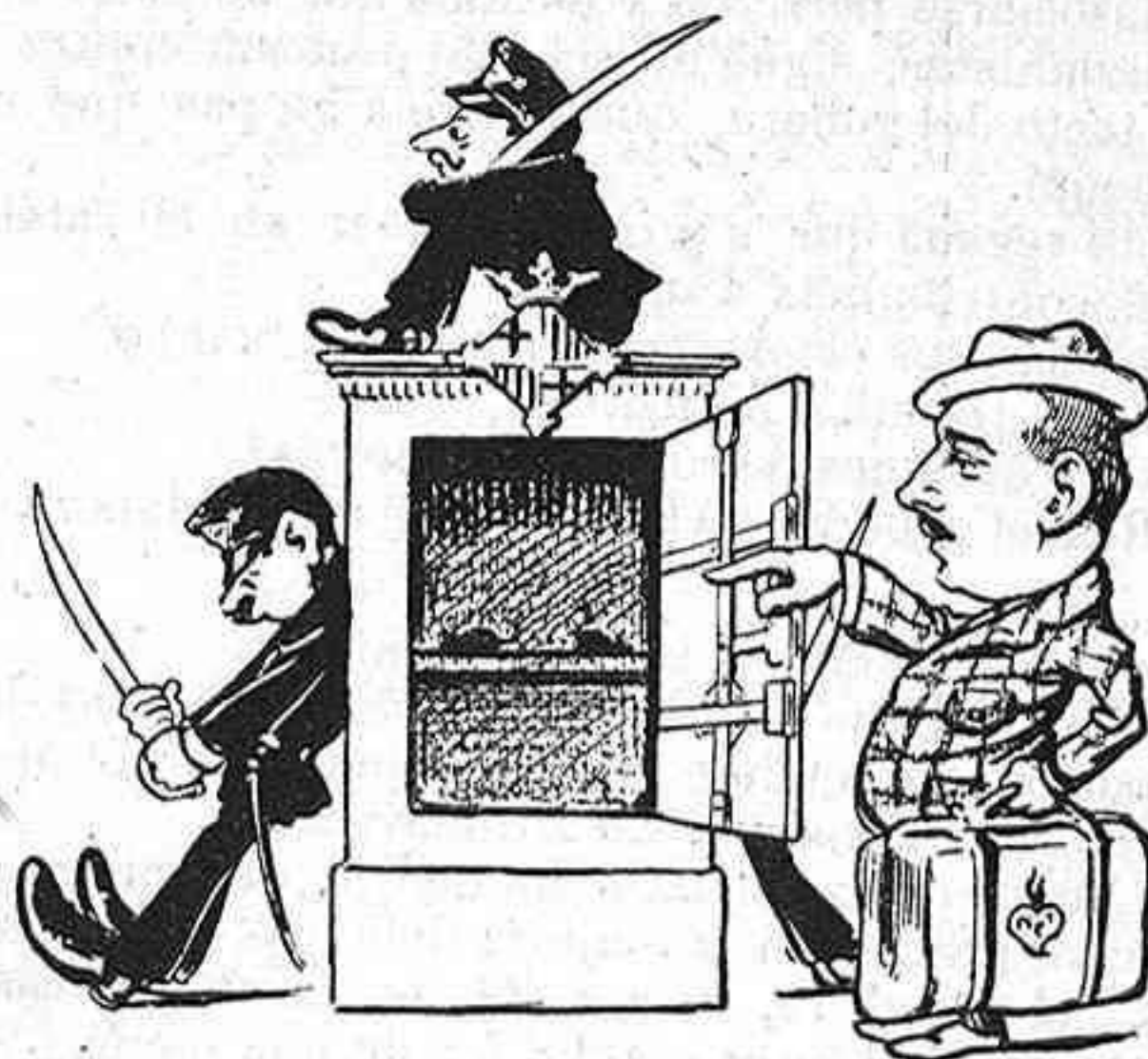
dantse un cop al front, diu:—Fora,
no hi ha mes; me vull casar.—

Com que 'l jove ab mal cervell
tot lo qu' era bó apurava,
va trobarse 'l pobre anyell
que per mes que molt buscava
cap dona pura trobava
que fos digna del bras d' ell.

Lector, si vols atinarhi
feste sol el comentari.

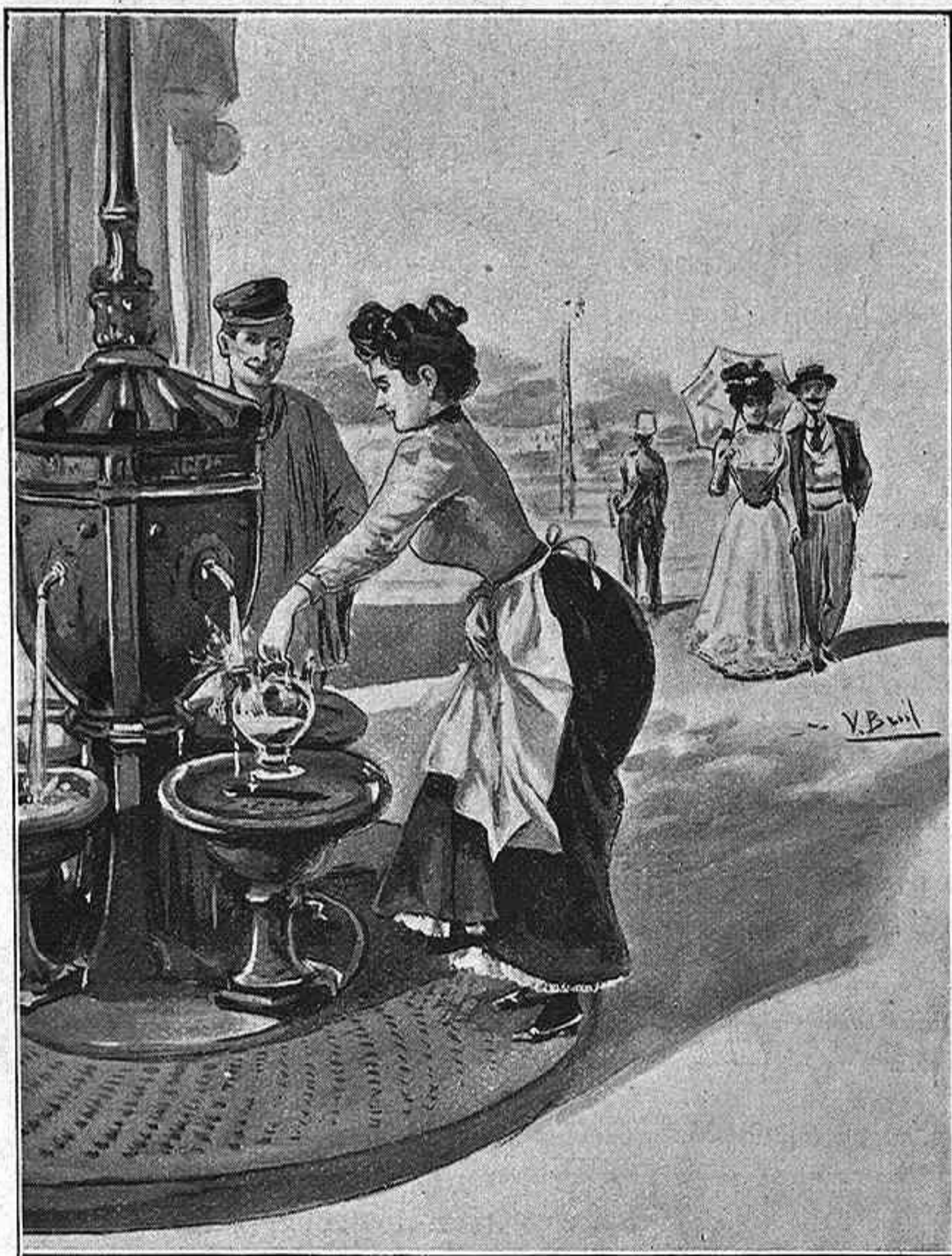
SALVADOR BONAVÍA

AL ANARSE'N A FORA

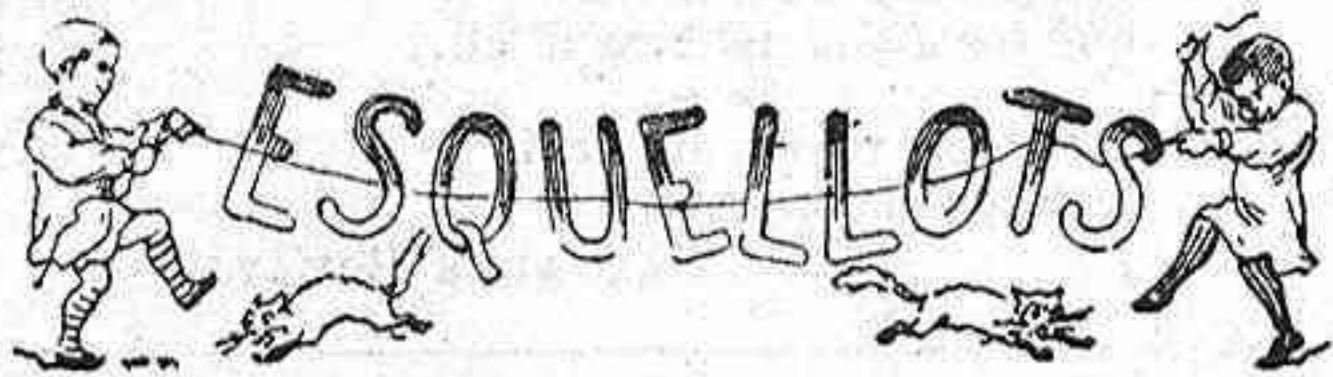

L' ARCALDE:—Sobre tot ¿eh? vigileume bé la caixa.

SISTEMA KNEIPP

—¡Ay, noy, que vens armat!... Mira, pòsat una estona sota l'aixeta. Creu que 't convé.

La manifestació del passat diumenje, á la qual van associarse personas y entitats que no tenen res de catalanistas, sigué un acte de protesta contra el poch tacto del govern, que no dona un pas que no ensopegui.

Cada vegada que 's proposa acabar ab el catalanisme, contribuheix á inflarlo.

Tots els cops els descarrega sobre 'l bombo.

¡Bum!... ¡Bum!... ¡Bum!...

—¿Qu' es aquest soroll tan estrepitós?

—Res: el govern que fá la propaganda catalanista.

Però tingué ademés un altre significat.

Tothom sab las diferencias que separan á las dos agrupacions, que tenen per porta-veu á la premsa *La Veu de Catalunya* y *La Renaixensa*.

En honor de la veritat s' ha de dir, que perteneixent com pertanyen la majoria dels joves detinguts la nit del 11 al 12, á la colla de *La Renaixensa*, aquest periódich protestá del fet de una manera seria y digna, mentres la *Perdiu* cridava y s' esparverava, com si li arrenquessin las plomas una á una.

Fins els tres diputats que 's trobaven á Barcelona (el Dr. Robert era á Camprodón) tocats de las intemperancias de *La Perdiu*, enviaren á Madrid un telegrama, reclamant la llibertat dels presos, que comensava aixís:

«Mientras se toleran en Barcelona, con aparente complacencia, públicas manifestaciones contra la familia, la patria, la religión y la monarquía, excitando la anarquía y el odio de una clase contra las demás de la sociedad, tratando de provocar en ellas el terror utilizable para mezquinos fines políticos, etc., etc.»

Es á dir: *La Perdiu* y 'ls tres varóns de la fama—faltant á la veritat, perque las manifestacions lliberals las solen dissoldre á garrotadas y á cops de sabre—se convertían en espietas y en concitadors dels odis autoritaris contra determinadas agrupacions, enemigas mes qu' ells dels abusos centralistas.

En cambi *La Renaixensa*, mes prudenta, no va cantar may en aquest diàpassón.

Per aixó 'l públich de Barcelona qu' es en sa inmensa majoria lliberal y democrátich, va respondre á la invitació de la *Unió catalanista*, acudint el diumenje á la gran manifestació del Saló de Sant Joan.

Y *La Perdiu*, ab el cap sota del ala, sense ni menos anunciar l' acte.

La massa de manifestants, al embarcar la Ronda de Sant Pere, las emprendé per l' acera dels números impars, pera no tenir que passar per l' acera de la casa ahont els *Perdigots* tenen establert el seu centre.

Y després de la manifestació, un grupo numerós deixá sentir davant dels balcons de la redacció de *La Perdiu*, un esclat de sonidos de aquells que 's dedican als coloms y als Datos.

Aixó li ensenyará á tenir prudencia.

¡Bona l' hem fetal!

La Societat coral *Euterpe* anuncia per dimars, festa de la Mercé, un gran concert durant el qual el busto de 'n Clavé serà coronat...

¡Coronar el busto d' un patrici catalá, en els temps que correm!... ¡Ave María puríssima!... ¡Una reincidencia del *delicte* comés fá pochos días ab l' estátua de 'n Casanova!...

«Esperém del zel del senyor Governador—estil *Brusi*—que no deixarà impune aquesta atrocitat y y procurarà ficar á la presó als dos ó tres mil espectadors que sens dupte acudirán á presenciarla.»

També 'l fusio-catalanista Sr. Maluquer y Vidalot va enviar á la reyna el seu corresponent telegrama, demanant la llibertat dels presos.

Un telegrama molt bonich y que revela una gran erudició històrica:

«Por dejar—diu—coronas al pié de la estátua del gran catalán D. Rafael de Casanova el día 11 de Setiembre, aniversario de su muerte en defensa de la libertad de Cataluña, representada por el archiduque Carlos de Austria, uno de los abuelos de S. M., y toma de Barcelona por los ejércitos reunidos de España y

Francia en 1714, han sido detenidos 30 jóvenes, etc., etc.»

MIRADAS DE FOCH

Vamos á veure, Sr. Maluquer:

¿No té noticia de que l' Arxiduch Carlos de Austria, quan Barcelona desesperada va fer l' últim esfors, ja feya molt temps que havia abando nat als catalans, á la seva sort infausta?

¿A qué, donchs, mentar—com diuen els castellans—la sogra en casa del ahorcado? Y la sogra terrible que va escanyar á Catalunya, manejada per Felip V, que també es un dels avis de algú... avi patern del fill de l' actual reyna regent.

Aixó vol dir, Sr. Maluquer, que d' avis pot havern'hi per tots els gustos, com també per tots els disgustos: y que ab cosas de reys sol succehir lo que ab aquellas que obligaren á Cervantes á posar en boca de un de sos famosos personatjes:—*Peor es meneallo.*

Días enrera va ensajarse á Montjuich un projector Mangin qu' en plena nit feya la rateta á Barcelona.

Un vell que 's recorda encare de las bombas d' Espartero, deya ab aquest motiu:

—Al últim Montjuich se posa á la rahó: mes val donar llum que donar fum.

¡Oh perspicacia policiaca!

Un inspector del *cuerpo* ha descobert que als cotxes del tranvía molt sovint hi va mes gent de la que hi cab.

Veyám si un altre día descobrirá que dels lleons que rodejan el monument de Colón n' hi ha alguns qu' están arrupits.

Lo mal es que seguint l' home per aquest camí, pot donar lloch á que 'l govern s' aficioni també á fer descobriments, y descubreixi que hi ha inspectors *pero-grullescos* que no serveixen per res.

Com no sigui per ser declarats cessants.

Ja haurían d' estar confeccionats els pressupostos de la Pubilla, y aquesta es l' hora—segons manifestació del Sr. Roig y Torres en una de las últimas sessions del Ajuntament—que las Comissions permanents y especials, no han presentat encare els corresponents anteprojectes.

Aixó farà que aquest any vajan las cosas de la Casa Gran com han anat sempre.

Se confeccionarán uns pressupostos de recurs, plens d' embolichs, quan no de falsedats.

Se discutirán pro-fórmula, y á pas de carga.

Y al final, cap á l' impremta del carrer de Córcega.

—Sr. Henrich: tením un déficit de vuit ó deu milions; fassi una nova emissió de láminas.

La majoría dels teatros anuncian la *próxima obertura* de la temporada cómica.

Que 'm dispensin els senyors empresaris, pero mal la temporada cómica pot obrirse, desde 'l moment que aquí no 's tanca may.

Quan no es en Sagasta, en Silvela; quan no es en

—Fassi 'l favor de girar els ulls cap á un altre costat, senyoreta, que m' está fonent el *mantecado*.

Silvela, en Sagasta, á Espanya, desde fá una pila d' anys, la temporada cómica es permanent.

Precisament ara s' anuncia l' estreno d' un apropósit del género militar titulat: *Vuytanta mil homes en caixa*.

¿Volen res mes *cómich* que aixó?

Mac Kinley al últim se n' hi anat, deixant ab un pam de nás als metjes célebres que donavan per segura la seva salvació.

Bé es veritat qu' en aquell país del Deu Dollar, lo que 'ls tals metjes poden haver perdut de reputació professional, haurán tingut medi de rescabalars'ho, en bonas monedas constants y sonants, per mica espavilats que hajan sigut.

Pel cas no han tingut mes que fer freqüents viatjes de l' arcoba del pacient á la Bolsa, de la Bolsa al arcoba del pacient.

Els últims instants de 'n Mac Kinley, tan rics en alternatives de milloras y empitjoraments, s' han anat cotisant ab alsas y baixas contínuas dels valors públichs.

¡Magnífica ocasió pera ferse ab poch esfors ab una fortuneta!

En Mac-Kinley, qu' en vida va procurar enriqueirlos, ab sas aventuras imperialistas, havia de ser conseqüent, malgrat seu, fins á sos darrers instants.

SECCIÓ TELEGRÁFICA

QUATRE RECEPTAS CASULANAS

(AGENCIA FABRA)

Reus, 20, 7'29. (Per un punt, dos quarts de vuyt).—*Noticias frescas vingudas de Taberaida donan compte de que en la Gran Goffia (Indias Verges) s' hi ha declarat un formidable incendi que va destruhint totas las kábilas dels voltants.*

S' han cremat tots els puros de calé de la fábrica de tabacos.

A Espanya no haurian cremat ni els de mitj ral.

Hi ha una sabata plena de morts y una espardenyia plena de ferits.

Els ferits se curarian desseguida si possessin á la práctica aquesta observació: Una cremada, per dolenta que siga, desapareix ab sols aplicar á la llaga uns quants pegats compostos de llart fresch y rovell d' ou.

(AGENCIA MENCHETA)

París, 20, 20'16.—*Telegrafian de Sant Petersburg que 'l Czar sembla que per fi ha desistit del projectat viatge á la capital de Fransa.*

Quan li preguntan perquè, dona una pila de rahóns y excusas que convencerian á un mort.

Nosaltres d' aixó 'n dihem tenir cuchs. Y pels cuchs no hi ha com olorar ben sovint un brot d' aufábrega. Las fortas emanacions d' aquesta planta son un anti-espasmódich de primera.

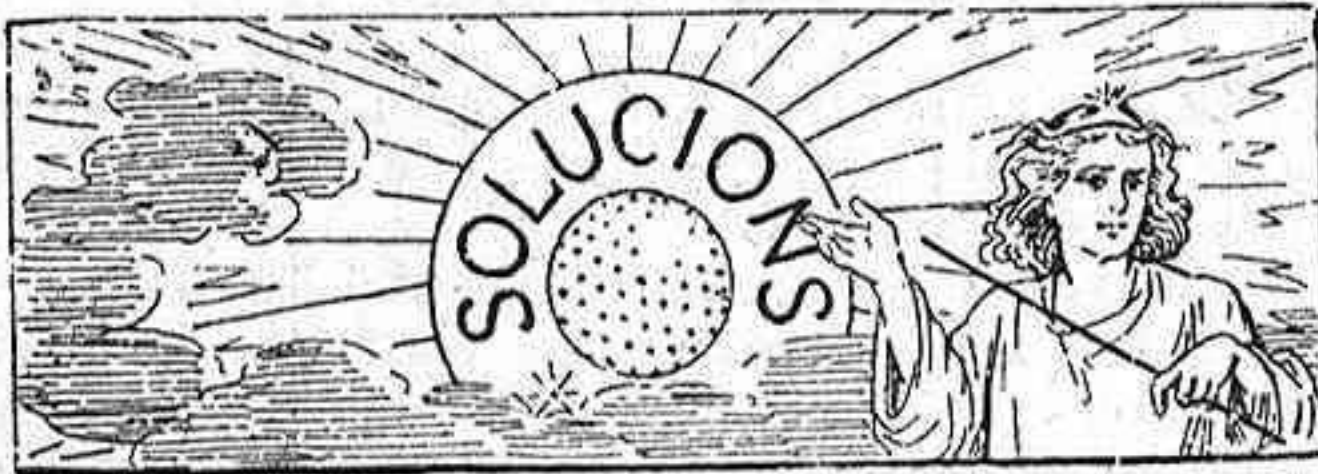
Passada la primera impressió produhida per l' atentat, pot dirse que se 'n ha anat de aquest mon fent palpitant... totas las bossas.

Lo qual no deixa de ser terriblement sarcástich.

Una frase de un industrial, que pren els banys de mar, en una platja de moda.

Va acompanyat del seu fill, á qui pretén instruhir ab sas conversas, no desperdiciant ocasió de ferho:

—Aquí tens, fill meu—li diu senyalantli 'l mar—la fábrica mes gran de petxinas que hi ha al mon.

A LO INSERTAT EN LO ÚLTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA 1.ª—E-na-mo-ra-da.
- 2.ª ID. 2.ª—Es-te-ve.
- 3.ª TRENCA-CLOSCAS.—Las bodas de 'n Cirilo.
- 4.ª ANAGRAMA.—Tornat—Tronat.
- 5.ª LOGOGRIFO NUMÉRICH.—Frégoli.
- 6.ª CONVERSA.—Abel.
- 7.ª GEROGLÍFICH.—Un cas com un cabás.

TRENCA-CAPS

XARADA

Quart lo hu-dos-tres que avuy día diu que ha servit á la patria;

(AGENCIA INTERNACIONAL)

Londres, 20, 24'30.—*Els darrers partes de Biúffalo continian donant detalls dels últims moments del president. Aficionados á estadísticas raras aseguran que si tots els pormenors de la mort de 'n Mac-Kinley fossin verídichs la agonia del pobre home tenia que haver durat tretze días, deu horas y vuyt minuts. Una de las novas que s' han escampat ab més profusió es la del sentiment ab que van rebre el cop els ministres de la víctima d' Ozzolgoss.*

Diu que al anunciandshi la trista noticia, tots els Villanuevas de Casa Blanca van posarse á plorar com unas criaturas.

De resultas de las llágrimas diu que tenen desd' aquell día els ulls tots molls, vermells y encetats.

Aixó no 'ls passaria si tinguessin en compte lo qu' aném á dir: Las irritacions de la vista, ja sigan produhidas per un plor afictiu com per un cansament, pels ays de dolor com per las cébas, se curan fácilment mullant se els ulls ab té sense sucre; procurant qu' aquest té no sigui massa carregat ni massa fret ni massa calent.

(AGENCIA DE MATRIMONIS *)

Lourdes, 20, 5'23 —*Ab motiu de las pelegrinacions fá un quant temps que no 's veihen més que animalets negres per tots aquestos andurrials. Sobre tot de la banda d' Espanya n' han vingut un reguitzell, comprobantnos aquest fet que 'l pugó clerical se us propaga qu' es un fástich. La plaga negra invadeix els sembrats ab complacencia dels Segadors... á pesar del esperit lliberal de las Bases de Manresa.*

La exterminació dels ortópteros, coleópteros, correderas ó cucarachas vulgo escarabats es senzillíssima. S' agafa una cassola gran, s' ompla més de la meytat de cervesa y 's coloca al mitj de una habitació. L' endemá 'ls escarabats, que son molt llaminers per aquesta beguda, nadarán tots á dins de la cassola.

Ara, ab las cucarachas á que 's refereix el telegrama anterior es nula l' eficacia de la cervesa. El pugó clerical es beuria la cervesa y deixaria la cassola. Per aquesta mena d' escarabats no hi ha més remey que las fumigacions del any 35.

(*) Última obreta de C. Gumá. Preu 2 rals.

perque son hu-dos-tres-quart una colla de xerraires.

SISKET D. PAILA

ANAGRAMA

La Total y son marit que viuen al carrer de Tot, segons va dirme en Pere Cot se disputan cada nit.

JOSEPH GORINA ROCA

COMBINACIÓ

LA, RE, SOL, DO

Formar ab aquestas lletras degudament combinadas lo títol d' un drama castellá.

FREDERICH GÓMEZ

CONVERSA

—Escolta, Enriqueta vols fé 'l favor d' anar á casa la meva germana á veure qué fan?

—Ahí va anarhi la Rita y li va dir que se li havia mort el seu cosí.

—¿Quín l' Enrich?

—No, el que jo mateix t' he dit.

GEROGLÍFICH

A P

1

1/2

I

I

PAU PEU POU

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20.

Imprempta de LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8.

Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

Acaba de publicarse

Obras completas de **DOÑA CONCEPCION ARENAL**

TOMO 21

ARTÍCULOS SOBRE BENEFICENCIA Y PRISIONES

Un tomo en 8.º, Pesetas 4'50

Ultima obra de **C. GUMA**

AGENCIA DE MATRIMONIS

HUMORADA EN VERS, ILUSTRADA PER R. MIRÓ

Preu 2 rals

SINGLOTS POÉTICHS, AB NINOTS,
PER SERAFÍ PITARRA

OBRA 17

L' AFRICANA

Preu 2 rals

F. Monlau

Higiene del matrimonio

Un tomo 8.º encuadernado, Ptas. 8'50

DICCIONARIO

Francés-Español y Español-Francés

POR

M. NUÑEZ DE TABOADA

Dos tomos encuadernados en percalina, Ptas. 10

ARTE DE HABLAR BIEN FRANCÉS

En ocho días y sin maestro

*se aprende la verdadera pronunciación, según las reglas
de la Academia Francesa*

POR **J. COSTE**

Ptas. 2

EL INGLÉS

SIN MAESTRO

EN 20 LECCIONES

CON LA PRONUNCIACIÓN FIGURADA

Precio 3 pesetas.

Colección Feller

NUEVO DICCIONARIO DE BOLSILLO

Inglés-Español y Español-Inglés

Un tomo encuadernado, Ptas. 3

Diccionario suelto **ESPAÑOL-INGLÉS**. . . Ptas. 1'50
Id. id. **INGLÉS-ESPAÑOL**. . . 1'50

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remetent l' import en libransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responém d' extravios, si no 's remet además un ral pera certifiat. Als corresponsals de la casa se 'ls otorgan rebaixas.

EN HONOR DE DON FRANCISCO

Preparatiu per a la solemne inauguració del seu monument.